

☒
☐
☐

Pro gradu -tutkielma
Lisensiaatintutkielma
Väitöskirja

Oppiaine	Tietojärjestelmätiede	Päivämäärä	27.1.2004
Tekijä(t)	Erkki Vehkamäki	Matrikkelinumero	
		Sivumäärä	88
Otsikko	Maksuliikenteen selvitysmenetelmät ja systeemiriski		
Ohjaaja(t)	KTT Reima Suomi		

Tiivistelmä

Selvitysmenetelmillä tarkoitetaan yleisesti niitä sääntöjä, joiden avulla maksuvelvoitteet maksujen välitysjärjestelmissä pankkien tai muiden maksujärjestelmän osapuolten välillä määritetään. Suurten maksujen selvitysmenetelmänä on yleisimmin yksittäisten maksutapahtumien reaaliaikainen käsittely ja jatkuva peruuttamaton suorittaminen. Toisessa perusmenetelmässä maksut nettoutetaan tiettyin aikaväleihin ja vain nettomääräiset velvoitteet suoritetaan. Kansallisen ja rajat ylittävän maksuliikenteen voimakas lisääntyminen 1980-luvulta lähtien ja samanaikainen maksuvirtojen valuuttamääräinen kasvu ovat nostaneet esille maksujärjestelmien välityksellä leviävän systeemikriisin mahdollisuuden. Kriisin leviämisen katsotaan olevan riippuvainen muun muassa käytetystä selvitysmenetelmästä.

Työn tarkoituksena oli selvittää saatavilla oleviin tutkimuksiin ja raportteihin perustuen, voidaanko tiettyä selvitysmenetelmää pitää systeemiriskin kannalta parempana kuin toista. Ajankohtaiseksi aiheen tekee EU:n laajeneminen ja siirtymätalouksien maksujenvälitysjärjestelmien kehitystarpeet.

Systeemiriskiä maksuliikennejärjestelmissä kasvattavat menetelmän juridisen perustan mahdollinen epävarmuus, päivän sisäisestä luototuksesta aiheutuva luottoriski, suorituksen lopullisuuden varmistumiseen tarvittava aika sekä likviditeettiongelmat. Tutkimuksessa arvioitiin eri selvitysmenetelmiä niiden tehokkuuden, riskialttiuden, kustannusten, ulkoisvaikutusten sekä selvitetävän aineiston ketjuuntuneisuuden kannalta. Aineiston ketjuuntumisen mittaamiseksi työssä kehitetään maksujen keskinäistä riippuvuutta eli ketjuuntumista mittaava indeksi, johon päästään tarkastelemalla maksuja suunnattuna verkkona.

Lähdeaineiston perusteella voidaan todeta, että reaaliaikainen RTGS-selvitysmenetelmä eliminoi tehokkaasti muut riskit paitsi likviditeettiriskin, joka kuitenkin voidaan poistaa keskuspankkien rahoitusjärjestelyin. Eräissä lähteissä esitettyjen arvioiden mukaan likviditeetin tarpeeseen voidaan vaikuttaa myös sopivien jonotusalgoritmien valinnoilla. Myöskään nettoutukseen perustuvat järjestelmät eivät aineiston mukaan merkittävästi levitä systeemikriisiä, kunhan on huolehdittu kansainvälisten suositusten mukaisten ehtojen täyttymisestä.

Aineistosta käy myös ilmi, että yksityissektorin pankit katsovat reaaliaikaisen selvitysmenetelmän tulevan kalliiksi sen vaatimasta suurehkosta likviditeettitarpeesta aiheutuvien kustannusten takia. Tämä perustelee nettouttavien selvitysjärjestelmien käyttöä reaaliaikaisten menetelmien rinnalla.

Asiasanat	systeemiriski, clearing, maksuselvitys, RTGS, DNS, suunnattu verkko
Muita tietoja	